

Ampt Epe

Nr 126 – april 1999

REDACTIE: Th. te Riele-ter Laak, Dorpsstraat 12, 8171 BP Vaassen,
telefoon 0578-571304

Het blad verschijnt 4 keer per jaar en wordt gratis toegezonden aan de leden van de Historische Vereniging 'Ampt Epe'

'AMPT EPE' HISTORISCHE VERENIGING IN DE GEMEENTE EPE

De vereniging stelt zich onder meer tot doel:

- het opwekken en versterken van de belangstelling voor de geschiedenis van de Gemeente Epe

Lidmaatschap f 22,50 per jaar

Bestuur:

Voorzitter: W. Terwel
Apeldoornseweg 41 – 8172 EH Vaassen
Telefoon 0578-571455

Secretaresse: Th. te Riele-ter Laak
Dorpsstraat 12 – 8171 BP Vaassen
Telefoon 0578-571304

Penningmeester: W. van Putten
Hoofdstraat 80 – 8162 AL Epe
Telefoon 0578-613579

Leden: M. Endendijk
J. C. Kreffer

Giro: 119.40.15 ten name van penningmeester 'Ampt Epe'
I.S.S.N. nr 1383-2026

Markten in de gemeente Epe (2)

De verplaatsing van de markt van het Kerkplein naar het Marktpllein was mogelijk geworden doordat de gemeente in 1901 van de erven B. Scholten het huis kon kopen dat stond aan de Stationsstraat (nu) hoek Verbindingsweg. Het huis werd met spoed afgebroken om ruimte voor de markt te scheppen. Maar er waren meer liefhebbers. De eigenaar van hotel Essenberg wilde graag een stuk grond kopen om zijn hotel uit te breiden en bakker Blom vroeg om grond voor het stichten van een bakkerij.

Beide verzoeken werden door de Raad afgewezen, men vond de ruimte voor de markt toch al aan de kleine kant.

Zodra de markt op het marktpllein werd gehouden, kwam de gemeente met een verordening die het heffen van rechten voor het gebruik van openbare pleinen en wegen regelde, waardoor er dus marktgeld kon worden geïnd.

De Eper eiermarkt omstreeks 1920.

In 1924 besloot de Raad tot aankoop van grond voor uitbreiding van het marktterrein in Epe.

Lange tijd werd de weekmarkt langs de Stationsstraat gehouden, maar toen in 1930 op het oude marktterrein een gebouw werd opgericht voor vleeskeuringen, arbeidsbemiddeling, arrestantenlokaal en berging brandspuit, verhuisde de markt richting gemeentehuis en meer naar achteren, richting

Postpad; een voetpad dat liep vanaf de Parkweg naar de Hoofdstraat bij het (oude) Postkantoor.

Op het achterste gedeelte was de markt voor biggen en pluimvee. Deze veehandel was niet onbelangrijk, zo werden er b.v. op 11-1-1911 op de weekmarkt 83 biggen en 200 kippen en konijnen (tamme en wilde) aangevoerd.

Deze biggenhandel is altijd een belangrijk onderdeel van de weekmarkt geweest met gemiddelde aanvoeren tussen de 50 en 100 biggen per week. 's Zomers was het een extra attractie voor de vakantiegangers; zo'n toom van die roze biggetjes in een platte tenen mand! Met daarbij nog van die handenklappende kooplui!

Door de schaalvergroting in de landbouw en daarmee andere handelcircuits, verdween de biggenhandel eind zestiger jaren van het marktterrein.

Op 4-1-1911 lezen we in de Eper Krant de volgende advertentie:

„A.s. Woensdag komt F. Meyenburg a/d markt te Epe met een partij drachtige varkens, waarvan de kooppenningen voor 11 Nov. moeten betaald worden ten kantore van notaris Verkouteren.”

Ook voederbieten en koolrapen waren omstreeks 1910-1915 op de markt te koop. Die werden in grote partijen vanuit Deventer, door de fa. Klunder aangevoerd en in kleine partijen verkocht.

Op 18-07-1914 een advertentie in de Eper Krant, waarin het bestuur van de Boerenbond voor Epe en Omstreken bekend maakt dat op 22-07 d.a.v. de eerste grote afslag zal plaats vinden van groenten, fruit, bloemen en planten. Volgens een later verslag was de aanvoer matig van groente, aardappels en fruit. Nadien wordt van deze activiteit niets meer vernomen.

De warenmarkt nam steeds in betekenis toe, soms tot verdriet van de plaatselijke middenstand die op 08-11-1923 een adres tot B&W richtten met klachten over het grote aantal vreemde kooplieden dat standplaats had op de markt.

B&W wilden deze kooplieden niet weren, maar wel werd het staangeld verhoogd tot 5 cent per vierkante meter.

Het plaveisel van de markt was lange jaren zeer slecht, 's zomers was het er een stofboel en 's winters liep men door de modder. Eerst na de oorlog kwam daar verbetering in en bij de laatste herinrichting in 1971, na de bouw van het gemeentehuis, werd de situatie bevredigend.

Op 16-07-1971 opende wethouder Bibo het vernieuwde marktterrein, opgeluisterd door een standwerkersconcours.

De mobilisatie 1914/1918 en de oorlog 1940/45 hadden uiteraard een ongunstige invloed op de weekmarkt, maar het herstel ervan was vrij snel.

In de dertiger jaren kwam naast de groente en fruit een nieuw artikel op de markt, n.l. vis. In die jaren was er tijdens de markt ook een visafslag waar onder leiding van een veldwachter, vis, meest koolvis bij afslag werd verkocht.

Het feit dat de zuivelfabriek „Gelria” eens per veertien dagen het melkgeld (in een pand aan de Beekstraat) aan de leveranciers contant uitbetaalde, had ook zijn invloed op het marktbezoek.

Dat het niet altijd rustig op de markt was, blijkt uit het volgende bericht in de „Eper Krant” van 28-03-1916:

Woensdagmorgen was het rumoerig op de markt, tenminste onder hen die daar te lang bleven en dan hoe langer hoe meer door den drank hun verstand kwijt raakten. Het kwam zelfs tot een vrij ernstige botsing met de politie.

Behalve de commerciële heeft de markt ook een sociale functie. Vooral in de tijd toen de telefoon nog niet algemeen was, trof men elkaar op de markt waar de nieuwtjes werden uitgewisseld. Voor veel inwoners uit de buitengebieden was de wekelijkse marktgang een „must”.

De warenweekmarkt in Epe heeft zich na de oorlog goed hersteld en is uitgegroeid tot een belangrijke centrummarkt die vooral 's zomers een belangrijke toeristenattractie is geworden.

Inmiddels is er zaterdag een kleine warenmarkt voor groenten, fruit en vis.

De meest bekende foto van de Eper eiermarkt.

Eiermarkt

Terwijl de handel in boekweit en boter sterk verminderde en tenslotte geheel verdween, kwam die in eieren sterk op, een gevolg van de sterke toename van de pluimveestapel. Werd het aantal kippen in de gemeente Epe in 1893 nog geschat op 12.700, in 1903 was dit al 36.000. Als reden voor deze toename

wordt wel aangevoerd dat de boerin de tijd die ze voorheen aan de boterbereiding moest besteden, nu kon gebruiken voor het verzorgen van pluimvee. Omstreeks 1910 kwamen er plannen om tot oprichting van een speciale eiermarkt te komen en het was de afdeling Epe van de Vereniging Pluimveehouders in Nederland die een verzoek bij de Raad indiende tot instelling van een eiermarkt.

Drijvende kracht hierachter was o.a. de heer Van Blarcum, een man die veel initiatieven op landbouwgebied in Epe heeft ontwikkeld.

De winkeliers van Epe die voorheen de eieren aan huis ontvingen, deden de toezegging op de markt eieren te kopen en de Gelders Overijsselse Vereniging van Eierhandelaren garandeerde tenminste drie jaar op de markt te komen om de eieren op te kopen.

Op 11 februari 1911 werd de eerst eiermarkt in Epe gehouden met een aanvoer van 17.645 eieren.

De Eper krant gaf het volgende verslag:

„Er heerschte Woensdagmorgen een heel drukte op 't Marktplein. Van alle kanten kwamen vrouwen, meisjes en mannen met eiermandjes aangelopen om door Vossen (gemeente veldwachter, vdB) zich hun plaatsje te zien aangewezen. In een langwerpige vierkant werden de mandjes met hun diverse eigenaars en eigenaressen bij den stal van 't hotel Betlem geschaard. Toen 't vierkant te klein bleek, werd een lijn in 't midden getrokken.”

In hetzelfde nummer van de Eper Krant komt een ingezonden stuk voor van de afd. Epe der Vereniging Pluimveehouders in Nederland waarin op enige mankementen wordt gewezen. Het voornaamste is dat sommigen „oneerlijke handel dreven door grote eieren bovenop te leggen, terwijl daaronder niets dan klein, soms zeer klein goed te vinden was.”

Niets nieuws onder de zon! In 1300 beklagde de Stadsraad van Eisenach zich bij zijn collega van Lubeck al dat de mooie haringen aan de buitenkant van de ton lagen en de rotte binnenin!

Op 08-12-1912 besloot de gemeenteraad tot oprichting van een eierhal waar de eierhandelaren de eieren kunnen verpakken. Het gebouw werd er door aannemer Van Ommen neergezet voor f 1.600,—.

De aanwezige vakken werden jaarlijks verhuurd aan de eierhandelaren. De eierhandel zelf werd in de openlucht gehouden. In een carré stonden planken met schragen opgesteld waarop de aanbieders hun manden met eieren plaatsten. Binnen dat carré liepen de eierhandelaren. Het was een kwestie van loven en bieden. Was de koop gesloten dan schreef de eierhandelaar de overeengekomen prijs op een blocnote-velletje en gaf dat aan de verkoper. Die ging er dan mee naar de hal, waar in het vak van de eierhandelaar de eieren werden uitgeteld en het bedrag werd uitbetaald. Bekende eierhandelaren waren voor de oorlog: Smit uit Wijhe, Krudde uit Deventer, Dekker & Heinen uit Apeldoorn en Smijs uit Epe.

Er kwam hoe langer hoe meer bezwaar tegen de handel in de open lucht en in 1926 besloot de gemeenteraad tot oprichting van een eierhal. Er werd een Rotterdamse havenloods aangekocht, groot 14 x 30 m, en 8.20 hoog, voor f 4.600,—. Met vervoer, opstellen, funderen kwam de totaal prijs op f 8.800,—. Op 27-05-1927 werd de eierhal onder grote belangstelling geopend.

Behalve voor de eiermarkt werd de hal nog voor vele andere doeleinden gebruikt, waarover later meer.

De aanvoer van eieren nam door de vooruitgang van de pluimveestapel geregeld toe, waarbij de eiermarkt in Epe bekend stond door zijn aanvoer van bruine eieren. Naast het ras Barnevelders waren de Welsummers bekend om hun grote donkerbruine eieren.

De mobilisatie 1914-1918 bracht natuurlijk een sterke terugslag door het gebrek aan voer en het uitvallen van de export. Maar na de oorlog nam de productie weer vrij snel toe en in 1924 was de aanvoer in Epe ongeveer 5 miljoen per jaar.

Ondanks de grote aanvoer van eieren op de markt, werden er nog steeds veel aan de winkeliers geleverd. Dit blijkt uit een advertentie d.d. 4-6-1918 in de Eper Krant, waarbij Eierhandel Krudde uit Deventer, in de omgeving van Deventer, Epe, Wijhe, Zwolle en Ommen flinke winkeliers vraagt die genegen zijn geregeld eieren voor ons te verzamelen.

Uit de volgende staat blijkt de aanvoer op de Eper eiermarkt vanaf 1914 tot 1966. Ik heb daartoe om de vier jaar de aanvoer in een week in maart en in september genoteerd uit de marktberichten in de Eper Krant.

Jaar	maart	september
1914	11.676	44.490
1918	15.000	4.000
1922	100.000	80.000
1926	150.000	80.000
1930	225.000	100.000
1934	220.000	155.000
1938	200.000	170.000
1940	190.000	60.000
1950	40.000	25.000
1954	70.000	80.000
1958	35.000	40.000
1962	40.000	30.000
1966		15.000

Door de opkomst van de broedmachines in begin twintiger jaren, waardoor het hele jaar kuikens konden worden geleverd en verbeterde voedermethoden (ochtendvoer) werd de productie langzamerhand gelijkmatiger over het seizoen verdeeld.

Omstreeks 1937 kwam er een nieuwe eierverzamelaar bij, n.l. de Coöperatieve Aan- en Verkoopvereniging waar de eieren konden worden ingeleverd die vervolgens op de Coöperatieve Eierveiling in Arnhem werden verhandeld. Een bijzonderheid was dat hier de eieren per kg. werden betaald.

Uiteraard was ook 1940-1945 een slechte tijd voor de eiermarkt, die zich na dien ook slechts langzaam herstelde. Maar toen de eiermarkt weer op gang was gekomen, kwam er een nieuwe klap, n.l. de schaalvergroting in de landbouw, waardoor er gespecialiseerde kippenbedrijven kwamen met duizenden dieren, die met de eieren niet meer naar de eiermarkt gingen. De eierhandel ging op een heel ander niveau werken en voor markten met handel in kleine partijen was geen plaats meer. En zo ging de Eper eiermarkt, wellicht het meest gefotografeerde object in Epe, ter ziele.

In 1976 werd nog een folkloristische eiermarkt gehouden waar dames min of meer vermomd als Eper boerinnen, hun mandjes met eieren aan de man probeerden te brengen.

DE EIERHAL

De eierhal die in 1927 gereed kwam, werd ook voor andere doeleinden gebruikt. Zo werd er de jaarlijkse klompenbeurs gehouden en hield een plaatselijk garagehouder er een autoshow. Een enkele maal concerteerde er de Arnhemse Concertvereniging; ook de „Harmonie” en „Hercules” maakten er gebruik van.

In de oorlog waren het uiteraard de Duitsers die af en toe de eierhal vorderden en in de winter 1942/43 werd de weekmarkt er gehouden.

Toen na de oorlog de eierhal weer voor de eieren moest worden gebruikt, bleek de slechte toestand van onderhoud. Er waren wel provisorische opknapbeurten waarbij in 1953 de spanten van de afgebroken eierhal in Vaassen werden gebruikt, maar de toestand bleef onbevredigend. In 1965 werd besloten tot afbraak waarbij de plannen voor de bouw van het nieuwe gemeentehuis natuurlijk ook van invloed waren.

PERSONEEL

We hebben gezien dat al vanaf het instellen van de weekmarkt in 1854 de gemeenteveldwachter een taak had. Ook bij de oprichting van de eiermarkt was het gemeenteveldwachter Vossen die de plaatsen aanwees.

In 1915 besloten B&W aan veldwachter Vossen een vergoeding van f 15,- per jaar te geven voor zijn werkzaamheden op de markt. Met ingang van 01-01-1917 werd hij benoemd als marktmeester met een salaris van f 15,- per jaar. Hij bleef dat ook na zijn pensioenering als gemeenteveldwachter in 1926. Per 01-01-1935 nam hij ontslag; als zijn opvolger werd benoemd J. Weerdmeester, dus geen veldwachter meer.

(wordt vervolgd) Bertus van den Bremen.

Nostalgische eiermarkt in 1976.

De Verloren Beek

Als inleiding tot dit verhaal zal ik beginnen met enkele aanhalingen uit de studie „Het Wisselse veen” van J. Broer en R. Pannekoek. „Van het Wisselseveen is voor zover wij weten niets bekend tot eind 1700. Omstreeks 1800 was het nog een ongerept hoogveengebied. Er liepen twee natuurlijke beken, de Verloren beek en de Tongerense beek. De Tongerense beek was echter al rond 1710 vergraven om benut te worden voor de aandrijving van molens. Ook de sprengen in Tongeren zijn door mensenhanden vervaardigd.

De Verloren beek is, ofschoon van natuurlijke oorsprong, wel menigmaal uitgediept en enigszins verlegd, om voor een betere afwatering te zorgen. Rond 1800 is een aanvraag ingediend om een molen aan de beek te mogen bouwen, maar hier maakten de eigenaren van de iets noordelijker gelegen Tongerense beek bezwaar tegen. De heren zagen vanuit het sprengengebied een verminderde watertoevoer in het verschiet en dan uiteraard minder vermogen voor hun molens.”

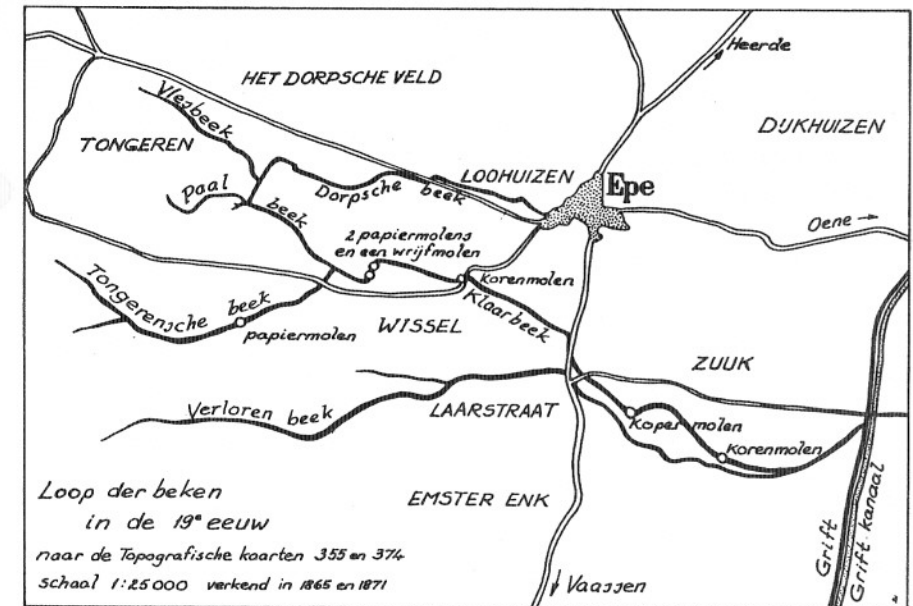
Binnenkort zal het herstelwerk aan de Verloren beek gereed zijn. Aan de vooravond van dit eerherstel ga ik naar de tijd die hierboven wordt genoemd, „rond 1800”, toen een poging werd ondernomen om van een verloren beek (een beek die geen economisch doel diende) een molenbeek te maken. Het was hetzelfde jaar (1821) waarin moleneigenaars Poll en 't Hoen een conflict kregen met de geërfden van Tongeren (Ampt Epe 117) over uitgravingen van de Tongerense beek. Ze zouden ook in opstand komen tegen de plannen van de hoofdpersoon van dit verhaal, Lambertus van Gerrevink.

Het Request van Lambertus van Gerrevink

In 1782 was hij geboren als zoon van Lubbertus van Gerrevink en Gerharda Mulder te Vaassen. Lubbertus was papiermaker op de noordelijke Dorpermolen in Vaassen. Lambertus trouwde in mei 1808 met Anna Brouwer, dochter van Aart Brouwer, bierbrouwer in Epe. Hij volgde zijn vader op en heeft tot 1814 op de molen gewerkt. In hetzelfde jaar stond hij ingeschreven in Epe als grondeigenaar en winkelier en in 1821 als koopman en winkelier.

Op 25 juni 1821 werd tijdens een vergadering van de Eper gemeenteraad een verzoekschrift behandeld van Lambertus van Gerrevink. Deze verzocht een water- en windmolen te mogen plaatsen op de Verloren beek, ten behoeve van een papierfabriek. We lezen in de notulen: „De raad gedelibereerd (beraadslaagd) hebbende heeft bepaald den Rekwestrant (hij die het verzoekschrift heeft ingediend) te kennen te geven; dat de gemeenteraad gaarne zoude zien dat Rekwestrant een fabriek volgens opgegeven plan daar stelde; doch men vermeend geen recht te hebben om over bedoelde waterloop te kunnen en mogen disponeren (beschikken); echter wil men Rekwestrant wel vergunnen om in geval de Rekwestrant zich in deze zaak met de geïnteresseerden

volgens de wet kan verstaan, de beek in den grooten weg van Epe naar Vaassen te verbreden en op te werken mits volgens deszelfs aanbod ten zijnen kosten daarover leggende een behoorlijke brug en ten allen tijde in goeden staat houdende.”

Alvorens ons te gaan verdiepen in de verdere gang van zaken rond dit verzoekschrift, zal ik aangeven waar het hier om gaat. Op het overzichtskaartje zien we hoe de Tongerense beek en de Paalbeek de Klaarbeek voeden. We tellen drie papiermolens, twee korenmolens en een kopermolen. De molens in Wissel waren het eigendom van Henricus Poll te Epe, de molens in Zuuk van de Amsterdamse koopman Jacob 't Hoen. De Verloren Beek was een afwateringsbeek, die voorbij de korenmolens in Zuuk uitmondde (en nog steeds uitmondt) in de Klaarbeek, die even verderop in de Grift stroomt. Hoewel niet aantoonbaar, schijnt de baas van de Kopermolen de Verloren beek te hebben gebruikt om de Wijerd van de Kopermolen leeg te laten lopen, wanneer deze moest worden schoongemaakt. Er zou dus een verbindingssloot zijn geweest. Van Gerrevink wilde zijn papierfabriek even ten westen van de weg naar Vaassen plaatsen. Dat punt bevindt zich ongeveer waar nu de Papenstraat uitkomt op de Eperweg, bezuiden de verkeerslichten van de S9. Hij moest wel overleg plegen met geïnteresseerden en dat waren in de eerste plaats de eerder genoemde heren Poll en 't Hoen. Naar aanleiding van een oproep daartoe gedaan op 18 november 1821, dienden zij resp. op 22 en 27 november

een bezwaarschrift in. Poll betoogde dat de papiermakers al enkele jaren bij droogte onvoldoende water hadden waardoor ze voor kortere of langere tijd hun bedrijf moesten stilleggen. Het werd veroorzaakt, meende hij, door „ingravingen”, waardoor het water een andere weg zou kiezen en in de Grift „verlooren gaat”. Poll vreesde nu dat het wegstromen van het water bevorderd zou worden door het indijken. De heer 't Hoen was dezelfde mening toegeedaan. Bovendien vreesde hij dat de nieuwe ondernemer zijn watertoevoer zou kunnen vermeerderen door bij onderhandse overeenkomsten met landeigenaren afgravingen uit te voeren. De „geërfden en grondeigenaren in de buurschappen Gortel en Wissel” dienden op 15 januari een bezwaarschrift in dat, tezamen met de protesten van de heren Poll en 't Hoen, op 9 februari aan Van Gerrevink werd gestuurd met een verzoek om commentaar.

Van Gerrevink richt zich tot Gedeputeerde Staten van Gelderland

Aangemoedigd door het principeacckoord van de gemeenteraad, ging Van Gerrevink verdere stappen ondernemen en richtte zich tot de Provinciale Staten van Gelderland. In zijn principeverzoek aan de Gemeente had hij met geen woord gerept over een stuk land dat hij nodig zou hebben; dat bracht hij nu ter sprake. Op 7 november 1821 ontvingen Gedeputeerde Staten van Gelderland een verzoekschrift, waarin Van Gerrevink meedeelde dat, wanneer hij een wind- en water-papiermolen mocht plaatsen, hij nodig zou hebben: „1. een stuk verloren heidegrond, ter grootte van ongeveer vijf bunders, liggende in, en behorende aan de Gemeente van Epe, aan de gemeene weg tussen de dorpen Vaassen en Epe bij de zoogenaamde Vleeschpotsbrug, beginnende bij het land van M. van Apeldoorn, en strekkende langs de gemeene weg naar het erf het Witteveen, welke grond zoude moeten dienen, zoo om daarop de molenbergplaatsen en woningen te plaatsen, als voor het nodige bouwland.

2. het water van een beekje of verloren water”.

Het gaat om water zo betoogde hij, dat wegstroomt zonder dat iemand er voordeel uit heeft kunnen trekken. Hij beschrijft vervolgens dat hij het water op sommige plaatsen wel moet indijken. Aan het graven van sprengen of vergravingen om de loop van het water te veranderen zal hij niet denken; niemand zal enige last, daarentegen alleen maar voordeel, ondervinden.

Het is waarschijnlijk dat Gedeputeerde Staten nadere toelichting hebben gevraagd. Een betreffende brief is niet aanwezig, maar op 11 januari 1822 stelde Van Gerrevink opnieuw een verzoekschrift op, dit keer vergezeld van een „figuratieve kaart” aan Gedeputeerde Staten van Gelderland, waarin hij zijn ideeën uiteen zette. Om de lezer een indruk te geven van de werkelijke situatie, heb ik met behulp van vier kadastrale kaarten uit 1832 een tweede kaartje getekend, waarop de werkelijke omvang van de percelen langs de Verloren beek wordt aangegeven. De namen der eigenaars komen niet bij elk perceel overeen, omdat de kaarten tien jaar in tijd verschillen.

Het verzoek van Van Gerrevink luidde samengevat:

Het plaatsen in punt G (zie fig. kaart) van een papiermolen, die door wind en water kan worden aangedreven. Hij zou daartoe

- de Verloren beek van A tot B onveranderd willen laten, zodat het water zijn vrije loop kan behouden;
- vanaf B de beek zodanig schoonmaken als nodig is om het water vlot te laten doorstromen;
- vanaf C de beek willen indijken (opwerken) om van het aldus verkregen verval gebruik te kunnen maken; (dat zou ca. 3½ m. bedragen);
- de brug van E naar F willen verplaatsen en vervolgens het water langs een aangegeven lijn leiden om het vervolgens bij H te laten uitwateren. Vandaar loopt de beek langs het bos van de heer 't Hoen, om uit te monden in de onderbeek van een korenmolen van laatstgenoemde.

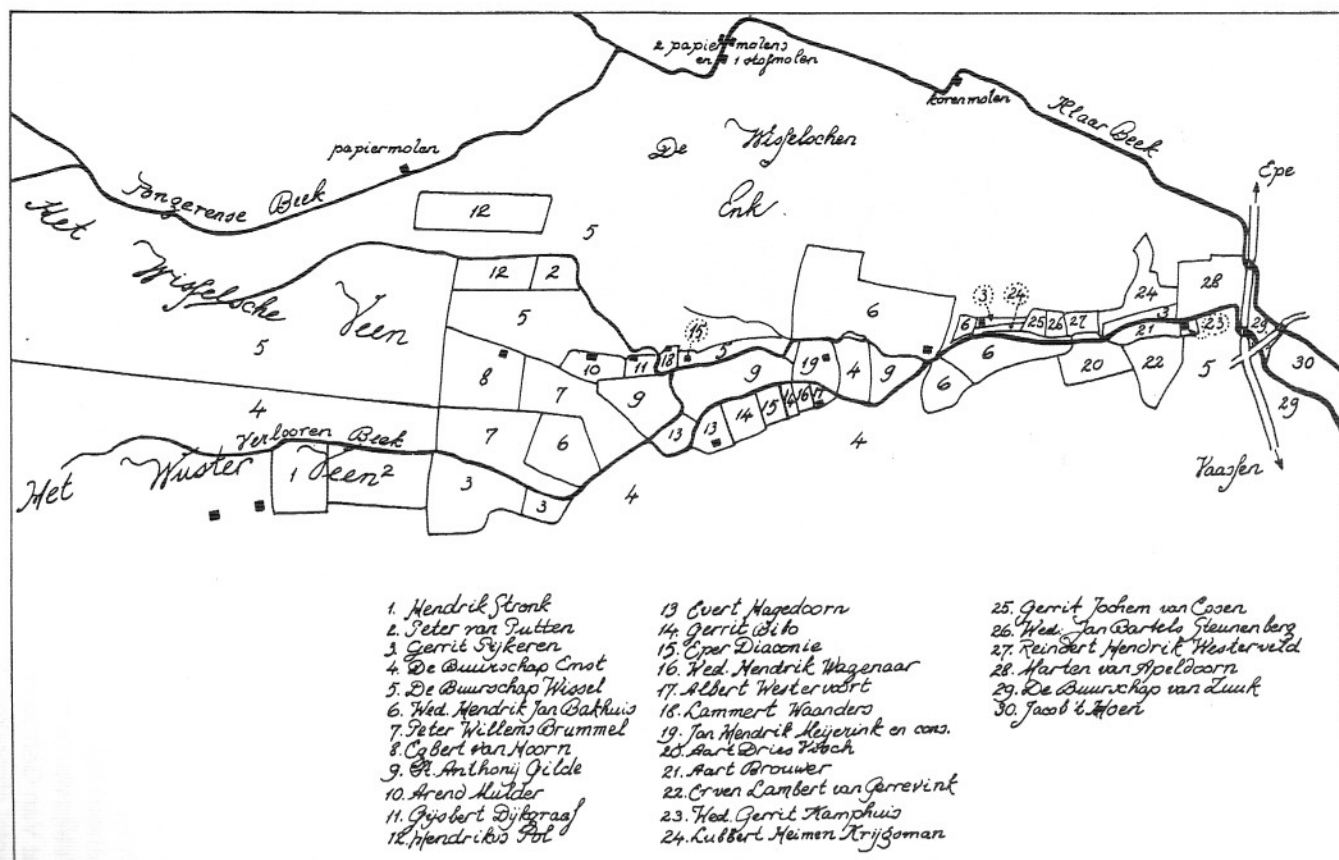
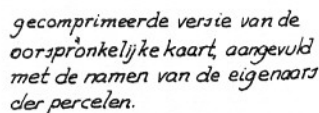
We zagen dat Van Gerrevink inmiddels een weerwoord moest geven op drie bezwaarschriften. Zijn antwoord stuurde hij op 19 maart 1822 naar Gedeputeerde Staten. In het kort kan worden gezegd dat hij alle bezwaren weerlegde en zoals eerder zelfs aangaf dat velen er voordeel bij hadden, wanneer zijn plan zou doorgaan.

Gedeputeerde Staten behandelden het verzoek met bijbehorende stukken op 2 mei 1822. Behalve de figuratieve kaart en een beschrijving van de beek, werden die stukken gevormd door de bezwaarschriften van de heren Poll en 't Hoen, de geërfden van Gortel en Wissel en een verklaring van 71 geërfden en grondeigenaren uit Wissel en Emst. De laatsten verklaarden dat mits de waterloop tot bij het land van het St. Anthony Gilde onveranderd zou blijven, „wij naar ons beste weten van mening en oordeel zijn, dat gemelde vergunning nog aan de weiden nog aan het Veen eenig nadeel of schade kan toebrengen”.

Op 6 mei 1822 zonden Gedeputeerde Staten de papieren naar Epe en nodigden de Schout en Gemeenteraad uit:

- de stukken ter inzage te leggen „van een ieder die zich met de inhoud bekend wil maken”;
- de zaak in raadsvergadering te bespreken en af te wegen speciaal voor wat betreft de belangen der aangrenzende grondeigenaren, die konden worden opgeroepen om mondeling hun belangen naar voren te brengen;
- tenslotte een beredeneerd advies in de vorm van een besluit uit te brengen.

Naar aanleiding hiervan liet schout(burgemeester) Van der Feltz op zondag 12, 19 en 26 mei bij kerkesprake een oproep voorlezen. Kerkespraak was een bekendmaking van wereldse zaken, die de koster na afloop van de kerkdienst op het kerkplein voorlas. Hier werd het verzoek tot het plaatsen van de molen aangekondigd en het verzoek tot aankoop van „de heidegrond aan de oostzijde der Vleeschpotsbrug tussen Epe en Vaassen ter grootte van 5 bunders of bijna 6 Morgen”. Alle stukken, met inbegrip van de bezwaarschriften die waren binnengekomen, zouden gedurende twintig achtereenvolgende

dagen van 13 mei tot 1 juni op de gemeentesecretarie ter inzage liggen. Nieuwe bezwaarschriften konden worden ingediend tot drie dagen na de 1 juni.

Gerrit Ariens Veldkamp, die de stukken bij de secretarie had gelezen, reageerde namens „de wezenlijke meest belanghebbende geërfden” in de betreffende veenen (de geërfden en eigenaren van Gortel en Wissel) en sprak zijn verontwaardiging uit over de verklaring van „71 geërfden en grondeigenaren”. „Die verklaring”, zo schreef hij „had weinig of eigenlijk niets te beduiden: het gering regt en belang van die menschen op die veenen is bijna niet noemenswaardig in vergelijking van ons. Gene maken weinig of geen gebruik van de veenweiden uit hoofde zij er zoo ver van af woonachtig zijn en naderbij beter gelegenheid hebben. Wij, of de meesten onzer integendeel, hebben geen andere weiden dan die der veenen en wanneer men die moet ontberen, zal zulks tot groot nadeel van onze landbouw moeten zijn”. Vervolgens suggereert hij hoe de verklaring tot stand was gekomen. Voor de meesten bestond het recht op het veen in naam. Zij hadden het niet nodig. Als dan bloedverwanten en vervolgens mensen die van die bloedverwanten afhankelijk (of onderworpen) zijn hun naam zetten en men bedenkt dat na de eerste handtekeningen de buurman gemakkelijk tekent zonder de inhoud te bestuderen, dan heeft men snel een lijst vol.

Overigens gaf Veldkamp toe dat de verklaring op zichzelf redelijk was in die zin dat ook hij en de groep die hij vertegenwoordigde het er mee eens waren dat, wanneer er geen water aan het veen zou worden onttrokken en het water dat vanzelf wegvloeide niet versneld zou worden afgevoerd, de papierfabriek geen nadeel voor de veenen kon zijn. Maar Van Gerrevink moest niet beweren dat daardoor het veen een aanmerkelijke verbetering zal ondergaan en in betere bouwgrond en veeweide zal veranderen! Uiteindelijk meenden zij tegen het oprichten van de papierfabriek en molen te moeten protesteren.

Het advies van de Provinciale Waterstaat

Teneinde de lezer niet te zeer in verwarring te brengen heb ik een enkele tussenfase weggelaten. Maar nog is het einde van het verhaal niet in zicht. Een belangrijke deskundige had namelijk nog niet gesproken. Gedeputeerde Staten stuurden op 24 juli 1822 het dossier Van Gerrevink naar de Provinciale Waterstaat, met verzoek om advies. Op 21 december 1822, na verkenning van het gebied door de provinciale opzichter, bracht hoofdingenieur F. Beyerink verslag uit. In zijn antwoord beschreef hij in zes punten welke gevolgen er al dan niet zouden zijn, wanneer „aftappingen” plaatsvonden. In zes volgende punten belichtte hij de bezwaren en kwam tot de conclusie dat uit waterbouwkundig oogpunt beschouwd, de plannen van de heer Van Gerrevink niet in strijd waren met de belangen der bezwaarmakers. Evenwel op voorwaarde dat Van Gerrevink een aantal maatregelen trof en zich zou houden aan een aantal afspraken. Er zou onder anderen van hem worden verwacht „plechtig

te verklaren direct of indirect geene ingravingen te doen of orders daartoe te geven om den trek van water uit de moeras te vermeerderen, tenzij met toestemming van de eigenaren der molenbeek en de geïnteresseerden in de moeras en zich altijd te stellen onder de surveillance van den daartoe bevoegde autoriteit.” Hiermee zouden de bezwaren der reclamanten van de baan moeten zijn. De heer Van Gerrevink krijgt het gevraagde (en vanzelf aflopende) water en de reclamanten kunnen zich niet beklagen over het minste verlies van het voor hen zo nodige water.

In lijn met deze beslissing werden twee andere bezwaarschriften verworpen. Het protest van de heer Poll verdiende afzonderlijke beoordeling. Zijn klacht hield in:

1. waterverlies sinds enkele jaren, vooral bij droogte, waardoor de fabrieken kortere of langere tijd moeten stilstaan. De voornaamste oorzaak waren de „ingravingen”, waardoor het water een andere loop neemt en in de Grift verloren gaat;
2. de vrees dat door het indijken (opwerken) van de Verloren beek het onttrekken van water zou worden bevorderd.

De hoofdingenieur wilde niet ontkennen dat de klacht over het waterverlies ten onrechte was, hij geloofde wat dat betreft de heer Poll op zijn woord. Dit waterverlies echter stond op geen enkele manier in verband met het gebruik van het „anders verloren gaande water”. Ook al zou de heer Van Gerrevink zijn molen niet plaatsen, dan nog zou het kwaad blijven bestaan; het zou dan zelfs ernstiger kunnen zijn dan wanneer Van Gerrevink zijn voorgeschreven maatregelen zou kunnen treffen. Het „indijken” zou absoluut geen invloed hebben op de situatie in het veen. Het gaat te ver om alle verdere overwegingen hier uiteen te zetten. Het advies van de Provinciale Waterstaat luidde dat er geen bezwaren bestonden tegen de bouw van de molen mits de heer Van Gerrevink zich aan de voorgelegde afspraken hield.

Een probleem uit een andere hoek

Een week nadat Gedeputeerde Staten hun verzoek om advies aan de Waterstaat hadden verzonden, richtten zij een verzoek aan de schout van Epe, om binnen acht dagen te berichten of de door de heer Van Gerrevink gevraagde grond „geërfden grond” (van de buurschap) was of eigendom van de Gemeente. In het laatste geval zou zijn verzoek om concessie van die grond in raadsvergadering in overweging moeten worden genomen, waarbij een proces-verbaal van opmeting, een akte van taxatie en een opgave van de prijs waarvoor men het zou willen afstaan. Zou het geërfden grond zijn, dan rijst de vraag of het in de leggers is opgebracht en verponding aan de overheid wordt betaald. Een antwoord op de brief kan niet worden gevonden, maar het is wel duidelijk wat het moet zijn, wanneer we een aantekening lezen van Boer-richter* Jannes Jonker:

Gemeentearchief: Coll. G.S. van Lohuizen.

„Ontwaard hebbende uit het Rekwest van L. van Gerrevink dat hij een gedeelte buurtgrond verlangd ter grootte van circa 6 morgen welk aan ons toebehoord aan de Westzijde van de Vaassensche weg bij den Vleeschpotsbrug, om daarop een fabriek te plaatsen, heb daarop eene vergadering van geërfden belegd”. Het besluit van de vergadering luidde dat geen buurtgronden aan welke particulier en tot welk doel dan ook zouden worden afgestaan. Hiermee is het ook duidelijk welk antwoord men in Arnhem moet hebben ontvangen: het was geërfdengrond. Het einde van het verhaal wordt gevormd door de brief van Gedeputeerde Staten van 14 mei 1823.

„Gehoord het gerapporteerde op eene missive van den Hoofd Ingenieur van den Waterstaat in Gelderland houdende deszelfs consideratieën (overwegingen) betreffende het door L. van Gerrevink te Epe gedaan verzoek om concessie van zeker verloren beekje onder Epe tot het oprichten van een papiermolen als mede op de consideratieën van het gemeentebestuur en verder stukken wegens dit onderwerp ter vergadering ingekomen.

Is besloten den requestant L. van Gerrevink te kennen te geven dat alvorens door Gedeputeerde Staten op zijn verzoek kan worden gedisponeerd (beschikt), hij aan H.EperEdAchtb. zal moeten doen blijken, dat de geërfden eigenaars van den door hem gevraagden om te vergravene grond, in den afstand van denzelven consenteren (instemmen) terwijl hij wijders insgelijks zal dienen te betoogen dat de Heer 't Hoen welke susteneert (volhoudt) aanspraak te hebben op het bewuste beekje in deze zijne sustenue niet gefundeerd is”.

De geërfden, zo zagen we, „consenteren” niet in de afstand van hun grond en voor Van Gerrevink zijn twee jaar lobbyen, requesten en pleidooien schrijven voor niets geweest. Daar in het Rijksarchief in Arnhem geen verdere stukken zijn die wijzen op voortzetting van deze zaak, is hiermee dit verhaal ten einde.

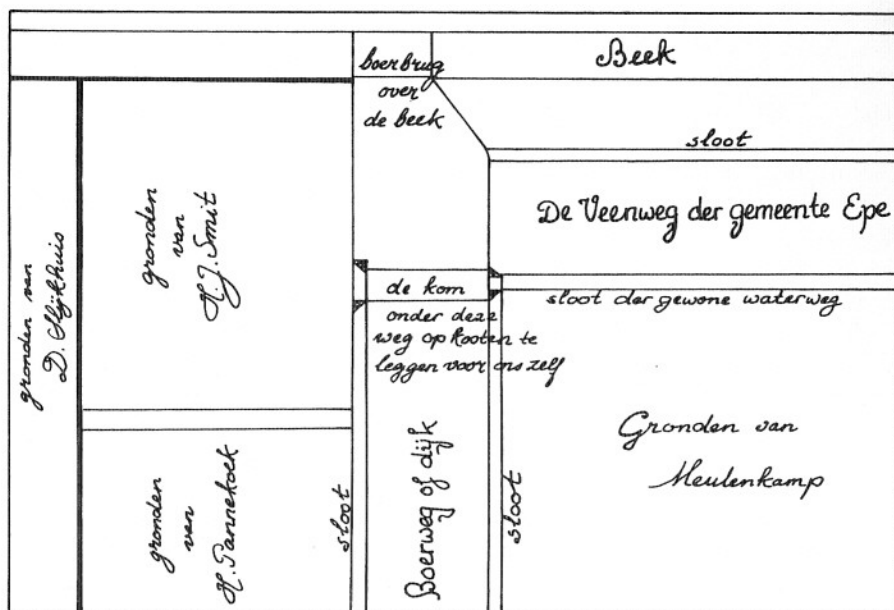
Afwateren blijft een gevoelige zaak in het veen

Hoewel niet zo omvangrijk als hiervoor, kwam de Verloren beek ook later nog wel eens „in het nieuws” en onder de aandacht van Burgemeester en Wethouders. Over twee voorvallen zal ik wat vertellen. Op 8 januari 1904 behandelden Burgemeester en Wethouders van Epe een verzoekschrift van H. Pannekoek, H.J. Smit en D. Slijkhuis, „allen wonende te Epe, houdende het verzoek om voor hunne rekening een duiker te mogen leggen in een Gemeenteweg, genaamd „de Boerweg””. De duiker moest voor betere afwatering zorgen, omdat sommige stukken grond lange tijd onder water stonden. Hun burens zouden er geen schade van ondervinden. De laatsten dachten daar anders over. Eigenaars van gronden gelegen in de Papestraat en langs de Verloren beek protesteerden, omdat hun grond bij plotseling invallende dooi of stortregens volledig zou onderlopen. De Boerdijk, betoogden zij, is aangelegd om dat te voorkomen. Hun waterafvoer werd toch al belemmerd door de „stuwen” die in de beek waren aangebracht.

Hoe die stuwen er waren gekomen lezen we onder anderen in een Raadsverslag van 25 mei 1900. Toen sprak de heer Rauwenhoff de wenselijkheid uit een paar stuwen in de Verloren beek aan te brengen om verzanding van de Grift nabij de Zuikerbrug te voorkomen of althans aanmerkelijk te verminderen. Dit voorstel werd met opzichter J. van Norel besproken en er werd besloten te onderzoeken of de eigenaars in de omgeving van de beek, waar de stuw zou moeten komen, geen bezwaar zouden aantekenen. Er zou aanvankelijk één stuw worden aangebracht op het meest geschikte punt.

De stuw of stuwen zijn er gekomen maar of en hoeveel tegenstand opzichter Van Norel heeft ondervonden is niet duidelijk. Niet alleen grondeigenaren waren in actie gekomen. Wanneer het om water in de beken ging waren de moleneigenaars vrijwel altijd van de partij. Zij protesteerden omdat het water van de sprengen zou worden afgeleid, waardoor hun waterkracht benadeeld werd. De gronden konden voldoende in de beek ontwateren meenden zij en de gevraagde duiker was overbodig. Dit werd door de groep van Slijkhuis weer met klem tegengesproken; afwateren in de beek was onmogelijk omdat die ruim een meter boven de gewone waterspiegel zou liggen.

Toen ik het voorgaande schreef, verkeerde ik in de veronderstelling dat het om de Verloren beek ging, al twijfelde ik m.b.t. de Boerdijk. Door een schets van de heer Slijkhuis ontdekte ik dat het hier om de Tongerense beek ging. Vergelijking met een kadastrale kaart bevestigde dat. Toch laat ik het verhaal maar staan, omdat beide beken in hun bovenloop zo dicht bij elkaar lagen en een situatie rond de ene beek de waterloop in de andere zeker kon beïnvloeden.

den. Uiteindelijk kwam er geen duiker, maar nam G.W. Overbosch, eigenaar van de Achterste molen (wasserie) op zich, door een stuk grond van H.J. Smit aan de Boerdijk een oost-west lopende sloot te graven ter breedte van 8 voet. Mocht dit niet voldoende zijn dan zou er een tweede sloot worden gegraven. Bovendien werd afgesproken dat Overbosch de sloot schoon zou houden. Alle details heb ik niet boven water willen en ook niet kunnen halen. Het gaat mij erom weer eens te laten zien dat de afwatering via de beken een kwetsbare zaak was, die snel aanleiding gaf tot geschillen.

Zeeforellen in de beek

Het tweede verhaal stamt uit 1925. In een brief aan Burgemeester en Wethouders van Epe beschrijft de Opziener der Visscherijen Agema, hoe sinds 1922 jonge zeeforellen werden uitgezet in beekjes van de Veluwe en de Graafschap, die uitmondden in de Zuiderzee en de IJssel. Naast het kweken van zalm was dit een project van de afdeling Visserijen van het Departement van Landbouw, bedoeld om de visstand te verbeteren.

Men kocht in Denemarken forelleneieren, die in een broedhuis werden ondergebracht. Zodra de jonge visjes ongeveer zes weken oud waren, werden ze uitgezet in wat werd genoemd „voor de visserij bijna waardeloze beekjes”. Bij Epe werd hiertoe ook de Verloren beek gerekend. De resultaten waren gunstig want geslachtsrijpe forellen bleken de Verloren beek op te zwemmen om een geschikte paaiplaats te zoeken. Omdat het waarschijnlijk werd geacht

dat onbevoegden jacht zouden maken op deze forellen, besloot de Inspectie der Visserijen kunstmatige bevruchting te handhaven, met eieren die ter plaatse werden gewonnen. Dat betekende dat opzichters forellen moesten gaan vangen en in de brief aan B&W vroeg de heer Agema een visvergunning te verlenen aan Jan Scholten, opzichter van de Heidemaatschappij in Vaassen en Jan Jagersma, technisch opzichter der Visserijen in Apeldoorn. De „afgestreken”, dwz van eieren ontdane forellen zouden weer in de beek worden teruggezet.

In verslagen van de Heidemaatschappij wordt melding gemaakt van zeeforellen, waarvan eieren waren gewonnen op de Smallertse beek en de Verloren beek in het najaar van 1927 en het voorjaar van 1928. Ook in 1937 worden zeeforellen genoemd, waarbij wordt aangetekend dat het een project „van de regeering” was. Deze proeven van het Departement van Landbouw stonden los van een ander project, dat was begonnen in 1898.

Op 23 december 1898 besloot de Heidemaatschappij een bedrag van f 2.500,- te bestemmen voor de inrichting van een afdeling zoetwatervisserij en de aanleg van visvijvers op de Veluwe. G.A.P. Pennekamp werd als jongeman speciaal voor dit project opgeleid. Hij werd hoofd van de „Vischkwekerijen van de Nederlandsche Heidemaatschappij”. Als doelstelling noemde Pennekamp: Meerwaardige vissen te kweken en deze op een bepaalde leeftijd eensdeels als pootvis voor het bezetten van de vijvers te verkopen en anderdeels gratis uit te zetten in openbare wateren om mede daardoor de verarmde binnenvisserij uit haar verval op te heffen. Men begon met karpers en toen dit een succes bleek werden ook andere vissoorten gekozen en zo zagen we in 1906 de beek- en regenboogforel verschijnen. In 1910 bouwde men een „broedhuis” bij de in 1910 aangekochte waterkorenmolen de Smallert en in 1912 werd gesproken van een kweekinrichting in de Smallertse beek. De Verloren beek wordt voor andere vissoorten dan zeeforellen niet genoemd. Behalve de hier genoemde Smallert, is in onze omgeving weinig terug te vinden van deze activiteiten van de Heidemaatschappij. Een groot deel van het Kievitsveld, waar grote visvijvers lagen, is recreatiegebied geworden. In 1971 werd de afdeling zoetwatervisserij opgeheven. De Heidemaatschappij bleef eigenaar van een aantal kwekerijen, waaronder de Smallert. In 1975 pachtte de familie Berkhoff de kwekerij, om hem later te kopen. Het merendeel van de lezers zal bekend zijn met de ligging van 't Smallert, de forellenkwekerij aan de Smallertsweg. Het broedhuis is afgelopen januari gesloopt.

J.C. Kreffer.

* Boerrichter, hield toezicht op de naleving van de regels van de buurschap; voorzitter van de geërfden.

Bronnen

- J. Boelee, Visvijvers op de Veluwe, De Wijerd februari en juni 1992.
- J. Broer en R. Pannekoek, Het Wisselse Veen, speciale uitgave van Natuurklanken, KNNV Epe-Heerde, mei 1982.
- Gemeentearchief Epe met assistentie van de heer G. Kouwenhoven.
- Kadastrale Atlas Gelderland 1832, Epe en Oene, kaarten 22,32,40 en 41.
- Rijksarchief Gelderland met assistentie van de heer M.P.J. Kok.

Met dank aan:

de heren G.H. Berkhoff en H.L. Menke, die mij in een gesprek informatie verstrekten;
de heer A. Koot, Waterschap Veluwe, voor een recente kaart van de Verloren beek;
de heer W. Terwel, die mij een groot deel van het basismateriaal leverde.

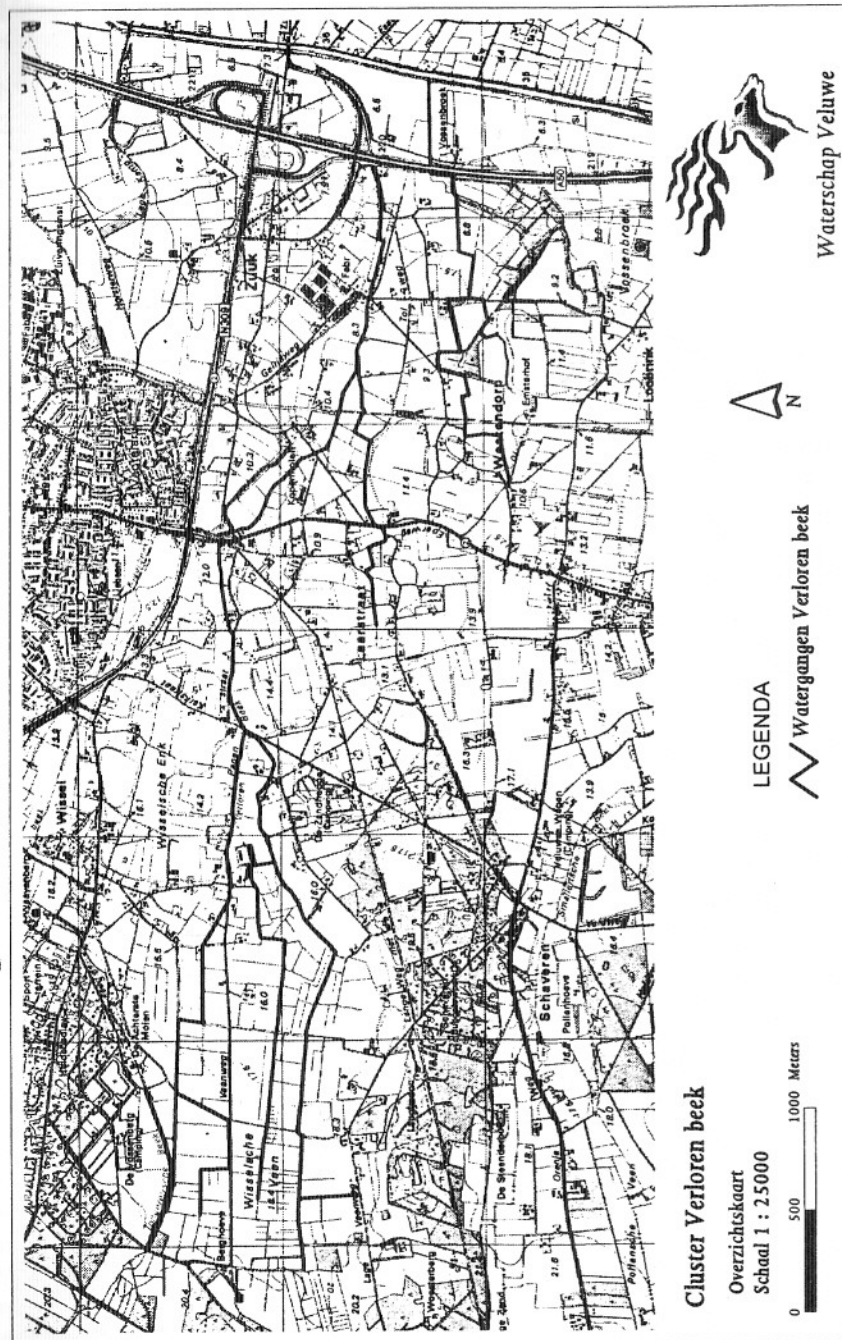
De herstelde beek

De twee volgende bladzijden laten een kaartje zien en drie foto's, waarvan twee van de beek en een van de retentievijver op de hoek van de Papenstraat en de Woesterweg. In de retentievijver kan het water worden „geparkeerd“, een functie die een wijerd voor de watermolens vervulde, zij het voor een ander doel. Op het kaartje geven pijlen aan waar de foto's door de schrijver werden gemaakt.

ONS LIDMAATSCHAP
KOST SLECHTS f 22,50 PER JAAR.
VAN DE OPBRENGST KUNNEN WIJ U GEEN
REIS NAAR DE CARAÏBISCHE
ZEE AANBIEDEN, MAAR
ZONDER DAT U MISSCHIEN OOK WEL
PROBEREN EEN NIEUW LID
TE WINNEN.

Een briefkaart of telefoontje naar:
mevrouw Th. te Riele-ter Laak,
Dorpsstraat 12, 8171 BP Vaassen, 0578-571304.

Verkleining van de oorspronkelijke kaart. De schaal is $\pm 1 : 35.000$.

**Verloren beek
februari 1999**

PERSBERICHT

Tentoonstelling: Braver dan braaf

Normen en waarden voor de jeugd vastgelegd in centsprenten (1700-1880)
23 februari tot en met 4 oktober 1999

Een reeks van incidenten waarbij zinloos geweld werd aangewend, heeft velen ertoe gebracht te pleiten voor herstel van normen en waarden. Sommigen geven zelfs aan op welke manier dat zou moeten gebeuren. Elke suggestie roept echter tegenspraak op. Meestal trachten opposanten duidelijk te maken dat het voorgestelde middel erger is dan de kwaal. Op zich is dat niet verwonderlijk. We leven in de nadagen van het postmodernisme en velen menen nog steeds dat iedere norm en elke waarde zeer betrekkelijk is. Bovendien herinneren ouderen zich maar al te goed hoeveel inspanning het heeft gekost zich te onttrekken aan een alles verlamme sociale controle. Dit laatste is voor het Historisch Museum Apeldoorn voldoende aanleiding eens terug te kijken naar de periode 1700-1880, een tijd waarin normen en waarden echt vast lagen. Het museum doet dat aan de hand van centsprenten uit de eigen collectie.

Centsprenten zijn vellen papier met plaatjes en tekst. Ze werden gedrukt via goedkope procedés en kostten daarom vaak niet meer dan een cent. Men kon ze niet alleen in de boekhandel kopen, maar vaak ook bij de schoolmeester. Vrijwel alle kinderen kregen ze dan ook onder ogen.

Centsprenten werden uitgegeven tot lering en vermaak. Die lering bestond dan vooral uit het op speelse wijze inprenten van normen en waarden. En die lagen in de 18de en 19de eeuw vast. Men teerde op wat Nederland in het verleden had bereikt en stond wantrouwig tegenover elke vernieuwing.

In die statische samenleving had iedereen een vaste plaats. Je had Heren, Ambachtslieden, Boeren en Werkvolk en iedereen was ervan doordrongen dat die tot verschillende standen behoorden. Een Mevrouw was hoger dan een Juffrouw, maar vergeleken met een Vrouw was een Juffrouw toch nog heel wat meer. Het laagst op de maatschappelijke ladder stonden de mensen die door iedereen bij de voornaam werden genoemd.

In deze ordening moest men zijn plaats kennen. Wie boven zijn stand leefde, maakte zich bespottelijk. Wie probeerde carrière te maken en daardoor naar een hogere stand op te klimmen, kon erop rekenen dat dat noch door zijn standsgenoten, noch door de 'boven hem gestelden' werd geaccepteerd. Men vond het ook nergens voor nodig dat mensen probeerden hoger op te komen, want iedereen kon toch op de plaats waar hij thuishoorde een nuttig lid van de maatschappij zijn. Tenminste als hij vlijtig werkte en deugdzaam leefde.

Wie vlijtig was leverde producten of diensten die nodig waren om de bestaande maatschappij in stand te houden en wie deugdzaam leefde, vermeed alles wat anderen nadeel of narigheid bracht. Hoe dat moest werd er van jongsbeen af

ingeprint, onder andere met behulp van centsprenten die kinderen bij verjaardagen en andere gelegenheden cadeau kregen. Wie zich niet aan de traditionele normen en waarden hield, werd gecorrigeerd via sociale controle. Tot het moment dat men zich daarvan bevrijdde, waren velen braver dan braaf.

Historisch Museum Apeldoorn, Raadhuisplein 8, Apeldoorn

Tel.: (055) 578 84 29, fax (055) 522 16 80

Open: di-za 10-17 uur, zo 13-17 uur, 2de paasdag en 2de pinksterdag 13-17 uur

maandag, 1ste paasdag en 1ste pinksterdag gesloten

Toegang: volw. f 2,50, kinderen 6-12 jaar f 1,25, museumjaarkaart en vriendenpas gratis

Film 1954 - 1964

Henny van Meekeren doet opening van zaken:

De stand van zaken bij het archief „Bewegende Beelden”

De oproep van Ampt Epe:

„Wie heeft oud filmmateriaal uit de gemeente Epe en wil ons toestaan deze films op video over te zetten om ze zo voor het nageslacht te bewaren” is nu al een succes te noemen.

Het effect van deze oproep in diverse couranten is overweldigend. Veel mooi filmmateriaal in 8 en 16 mm. is ons ter beschikking gesteld.

De laatste zes maanden is veel tijd besteed aan het overzetten van deze films op hoogwaardige digitale videobanden, die later de mastertapes zijn waar de videofilms uit gemonteerd worden. Naast bovengenoemde werkzaamheden zijn wij er ook nog in geslaagd voor Epe en Vaassen een mooie film gereed te maken. Tevens zijn twee films van Oene gemonteerd. Deze moeten nog voorzien worden van ingesproken teksten, waarvoor de heer J. de Graaf zijn medewerking heeft toegezegd.

H. van Meekeren.

In aansluiting op bovenstaande geldt de volgende informatie:

Op donderdag 22 april 1999 om 19.30 uur zullen in de Eper gemeentewoning twee films over Epe worden vertoond, namelijk

1e een film uit 1954 van circa 50 minuten tijdsduur en

2e een film uit 1964 van circa 50 minuten tijdsduur.

Beide films hebben betrekking op het dorp Epe en buurtschappen.

Voor zover de ruimte het toelaat kunnen introducees en belangstellenden deze projectieavond bijwonen.

Als bijdrage in de kosten wordt van niet-leden een bedrag van f 2,50 per persoon gevraagd.

Boekbespreking:

Biografisch Woordenboek Gelderland

Bekende en onbekende mannen en vrouwen

uit de Gelderse Geschiedenis

Vorig jaar ging uiteindelijk de wens in vervulling van de redactie van het Biografisch woordenboek van Gelderland. Het eerste deel over bekende en onbekende mannen en vrouwen uit de Gelderse Geschiedenis kwam van de pers.

41 personen, 31 mannen en 10 vrouwen trekken aan ons oog voorbij, een heel gevarieerd publiek door 35 verschillende auteurs belicht. Het is een zeer leeswaardige uitgave geworden. Elke auteur heeft op zijn eigen manier een biografie samengesteld en dat maakt het tot een interessant boek dat veel informatie geeft over de betreffende personen.

Uiteraard ging mijn bijzondere belangstelling uit naar de biografie van Frederik Johan van Isendoorn à Blois van de hand van Dr. S.W. Verstegen. Vergeefs zocht ik naar de geboorte- en overlijdensdata, terwijl het gedrukt een onjuist overlijdensjaar, namelijk 1777 inplaats van het correcte jaar 1771 werd afgedrukt.

Frederik Johans moeder, Margaretha van Reede wordt correct een dochter genoemd van Godard van Reede, eerste graaf van Athlone, maar waarom dan niet de naam genoemd van diens echtgenote Ursula Phillipotta van Raesfeldt? Dat Frederik Johans vader met de protestantse Margaretha van Reede trouwde is niet juist. Margaretha, de oudste dochter uit het bovengenoemde huwelijk Van Reede-Raesfeldt en haar twee jongste zusters waren rooms-katholiek.

Als overlijdensdatum van Margaretha van Reede wordt vermeld „na 1738”. Al in het nummer 96 van ons blad „Ampt Epe” d.d. oktober 1991 werd door mij de juiste overlijdensdatum genoemd, namelijk 20 april 1748 in Arnhem.

Op De Cannenburch werd gemusiceerd lezen wij. De aanwezigheid van een klavecimbel maakte dit in elk geval mogelijk.

Maar wat te doen met de mededeling dat Frederik Johan een niet onverdienstelijk violist was? Als bron vermeldt de schrijver „Het journaal van Justinus de Beyer”. Dit in het Frans gestelde dagboek bestrijkt de periode 1743-1767.

In juni 1762 vertelt Justinus:

Nous avons fait une acquisition fort agréable d'un violon en la personne de M. de Cannenbourg, capitaine de cavalerie, Il joue très bien et c'est un galand homme, à ce qu'on dit, et je le crois volontiers”.

Maar De Beyer rept er met geen woord over dat hij Frederik Johan bedoelt. Frederik Johan was op dit tijdstip bijna 63 jaar en al sedert 1747 luitenant-generaal der cavalerie.

Justinus, die onder anderen burgemeester van Nijmegen, lid van de Admiraliteit van West-Friesland en het Noorderkwartier, Gedeputeerde in de Landdag etc., was en wiens schoonzoon Carel Willem, Baron de Roode van Heeckeren, majoor was bij het regiment Oranje-Gelderland, zou nooit de fout gemaakt hebben Frederik Johan te degraderen tot „capitaine de cavalerie”.

Het is welhaast zeker dat hier zijn zoon Jan Hendrik van Isendoorn à Blois bedoeld is. Hij was op dit tijdstip 35 jaar oud en bekleedde in 1771, toen hij voor een affaire met de krijgsraad van doen kreeg de rang van majoor.

De naam Frederik Johan van Isendoorn à Blois heeft H.D.J. van Schevichaven in een voetnoot opgenomen toen hij in 1906 het dagboek van Justinus de Beyer uitgaf als nr 6 in de serie van „Werken van Gelre”.

Frederik Johan, geboren 10 september 1699 overleed op 7 mei 1771.

De Vaassense koster vermeldt in het begraafregister dat op 13 mei 1771 is begraven „zijn Exelentie de Generaal van Cannenburg”.

Jammer dat „de Generaal” het met zo’n „ondermaatse biografie” moet doen.
W. Terwel.

Luchtvervuiling en geluidsoverlast anno 1920

Onderstaande ontboezeming trof ik aan in de „Eper Courant” van 25 augustus 1920. De redactie ontleende dit aan de „Haagse Post”.

STRANDIDYLLE

Het stads-eng dreigde hem te smoren
Toen is hij naar het strand gevlucht
Hoe lieflijk ruischten de motoren
Hoe zuiver de benzinelucht.

W. Terwel.

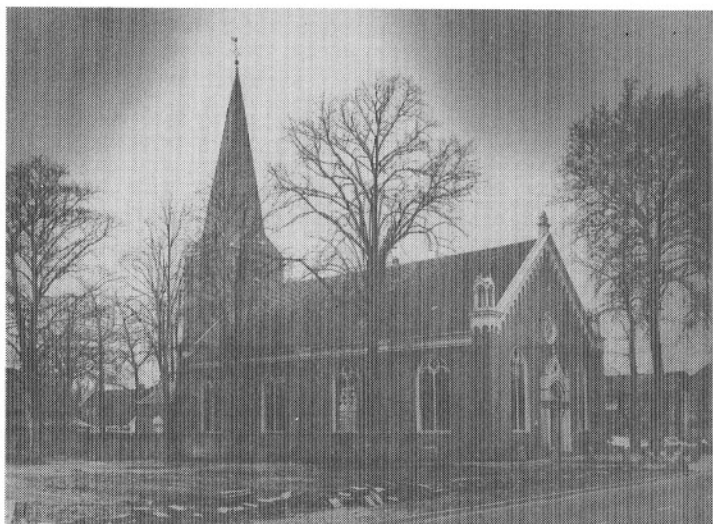
Hotel-restaurant De Cannenburgh te Vaassen

Hotel-restaurant De Cannenburgh voor de afbraak.

Hotel-restaurant De Cannenburgh in 1970; de afbraak is begonnen.

De Nederlands Hervormde Kerk met links het terrein waar hotel-restaurant De Cannenburgh stond.

Inhoud

Markten in de gemeente Epe (2) door B. van den Bremen	1
De Verloren Beek door J.C. Kreffer	8
Persbericht Tentoonstelling: Braver dan braaf	23
Film 1954-1964 door H. van Meekeren	24
Boekbespreking: Biografisch Woordenboek Gelderland door W. Terwel	25
Luchtvervuiling en geluidsoverlast anno 1920 door W. Terwel	26
Hotel-restaurant De Cannenburgh te Vaassen	27